

Derya MERİÇ

Araş. Gör., Eskişehir Teknik Üniversitesi, deryameric@eskisehir.edu.tr, Eskişehir-Türkiye

ORCID: 0000-0002-7100-8056

İrem AKDEMİR

Araş. Gör., Eskişehir Teknik Üniversitesi, iakkus@eskisehir.edu.tr, Eskişehir-Türkiye

ORCID: 0000-0002-3529-6513

YEREL DOKUMALARIN KÜLTÜREL AKTARIMDAKİ ROLÜNE BİR ÖRNEK: KENTE DOKUMALARI¹

Özet

Geçmiş insanlık tarihinin başlarına kadar dayanan tekstil öncelikle örtünme, korunma gibi işlevleri yerine getirmek için ortaya çıksa da bunun yanında kültürel bir aktarım aracı olarak da insanlık tarihinde önemli bir rol oynamıştır. Farklı coğrafyalarda ve farklı toplumlarda kullanılan tekstiller gerek yapıları gerekse kullanım şekilleri ile ait oldukları kültürlerin bir parçasını oluşturmaktadırlar. Yerel üretim ve zanaatlerin yeniden ön plana çıktığı günümüzde, yerel dokumalar kültürel değerlerin aktarımı bağlamında çok önemli bir rol üstlenmektedirler. Afrika'ya özgü geleneksel bir kumaş türü olan kente dokumaları ise bu noktada örnek gösterilebilecek bir nitelik taşımaktadır. Gana'nın geleneksel kumaşı olarak bilinen Kente dokumaları nesilden nesile aktarılmış ve günümüze kadar kullanımı devam etmiştir. Dokuma yapıları, kullanılan renkler ve desenler ile özgün karakterini korumayı başarmış kente dokumaları Batı Afrika'nın en bilinen tekstil örneklerinden biri olarak günümüzde de varlığını sürdürmektedir. Bu çalışmada yerel bir değer niteliği taşıyan kente dokumalarının özellikleri detaylı olarak incelenirken, günümüzde hala taşıdığı anlamlar ve kültürel kimliği ile var olma şekli irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Aktarım, Yerel Dokumalar, Afrika Tekstilleri, Kente Dokumaları.

AN EXAMPLE OF THE ROLE OF REGIONAL WEAVINGS IN CULTURAL TRANSMISSION: KENTE WEAVINGS

Abstract

Although textiles, whose history dates back to the beginning of human history, emerged primarily to perform functions such as covering and protection, it has also played a significant role in human history as a tool for cultural transmission. Textiles used in different geographies and societies form a part of the cultures they belong to, with their structures, patterns, and usages. Nowadays, local production and crafts come to the fore again, and regional weavings play an essential role in cultural values transmission. At this point, Kente weaving one of the traditional African textiles can be a good example. Kente weaving, known as the regional textiles of Ghana, has been handed down from

¹ Bu çalışma, Van Yüzyüncü Yılı Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi tarafından 28-30 Eylül 2022 tarihleri arasında düzenlenen "2. Uluslararası Kültür, Sanat ve Toplum Sempozyumu" nda bildiri olarak sunulmuştur.

generation to generation and its use has continued to present. It, which has preserved its original character with its weaving structures, colors, and patterns, continues to exist today as one of the best-known textile examples of West Africa. In this study, the characteristics of the kente weavings, which have the quality of a regional value, are examined in detail, according to the meanings that Kente weavings carry today and their cultural identity in today's world.

Keywords: Cultural Transmission, Regional Weavings, African Textiles, Kente Weavings.

1. Giriş

İnsanlık tarihinde tekstillerin yeri çok eski çağlara kadar dayanmaktadır. Giyinme, örtünme, korunma gibi ihtiyaçlarını karşılamak isteyen insan bu ihtiyaçlarını gidermek adına öncelikle hayvan derileri, bitki yaprakları gibi birçok malzemeyi kullanmış, doğadan feyz alarak bitkisel örücülüğün temellerini atmıştır. Bununla birlikte dokumacılık da insanlık tarihi ile paralel olarak ortaya çıkmış ve günümüze kadar önemini koruyarak gelmiştir. İlk dokumaların M.Ö.6000’li yıllara kadar dayandığı, eski uygarlıklara ait kazılarda bulunan iğ, ağırşak, kirman, tarak gibi dokuma aletleri, kabartma ve heykellerdeki detaylardan yola çıkılarak belirtilmektedir (Dölen, 1992, 3). Öte yandan temel ihtiyaçları yerine getiren işlevlerinin yanında tekstiller, ait oldukları toplumlar ve coğrafyaların özelliklerini yansıtan kültürel bir aktarım aracı olarak da insanlık tarihinde önemli bir rol oynamıştır. Farklı coğrafyalarda ve farklı topluluklarda kullanılan tekstiller hem renk, desen, malzeme, üretim biçimi ve kullanım şekilleri gibi özellikleriyle farklılık gösterebilirken, hem de bu tekstillere atfedilen anlamlar ile de ait oldukları kültürlerin bir parçasını oluşturmaktadırlar.

Asamoah-Yaw ve Safo-Kantanka’nın da çalışmalarında belirttiği üzere; kültür, atalarımızdan günümüze ve daha sonra gelecek nesillere aktarılacak tüm değer yargılarını ve davranış kalıplarını kapsamaktadır. Dünyadaki bütün toplumlar birbirinden farklılık gösteren kendine özgü kültürlerle sahiptir. Gelenek, görenek, dil, din, siyaset, sanat, müzik, folklor gibi unsurlar her topluluğun değerler sistemini oluşturmakta ve bu, toplumların kültürel varlıkları haline gelmektedir. Kültürsüz bir toplum, etnik grup veya ülke düşünülemezliğinin altını çizen yazarlar, her toplumun taşıdığı kültürel miras, onun bugünkü kimliğini, yerel ve evrensel değerlerini yansıttığını söylemektedirler (2017, 17). Bir milletin kendine özgü değerler bütünü ve milli kimliğini ortaya koyan önemli bir kavram olan kültür; inançların, geleneklerin, göreneklerin, yaşam tarzlarının ve yerel sanatlarının sürdürülmesi ve nesilden nesile aktarılması sonucunda günümüze kadar gelmektedir (Gürcüm & Öztürk, 2020).

Tekstil sanatı ve giyim de insanlık tarihiyle başlayan ve gelişen bir kültürel olgu olarak önem arz etmektedir. Ait oldukları toplumların etik değerleri, inançları ile de şekillenerek gelenek ve görenekleri ile bütünleşmişler ve kültürel mirasın bir parçası haline gelmişlerdir (Avcıoğlu Kalebek & Sayar, 2020, 508). Yerel üretim ve zanaatlerin yeniden ön plana çıktığı günümüzde, yerel dokumalar kültürel değerlerin aktarımı bağlamında çok önemli bir rol üstlenmektedirler. Ayrıca günümüzde özellikle kültürel ve geleneksel değerler, yerel değerlerinin farkında olan yöreler tarafından öne çıkarıldığı ve bölgesel tanıtımlarda yerel ve kültürel değerlerin kullanıldığı görülmektedir (Akt. Yanar & Arin, 2021, 182). Geçmişten günümüze Afrika tekstilleri incelendiğinde bu bağlamda ilgi çekici örneklerin bulunduğunu söylemek mümkündür. Bu çalışmada, Afrika tekstillerine bir örnek olarak Gana’ya özgü yerel bir dokuma türü olan kente kumaşlarının özellikleri detaylı olarak incelenirken, günümüzde taşıdığı anlamlar ve kültürel kimliği ile var olma şekli irdelenmektedir.

2. Afrika Tekstilleri ve Kente Dokumaları

Sözlü geleneklerin yazılı geleneklere göre öncelikli olduğu toplumlarda görsel sanatlar bir aktarım dili olarak önemli bir işleve sahiptir ve Afrika toplumları, kültürel aktarım açısından bu konuda önemli bir örnektir. Afrika kültürlerinde sembolizm önemli bir yer edinmiştir. İletişim amaçlı kullanılan semboller geçmiş, şimdi ve geleceğe ışık tutuyor olması bakımından önem teşkil etmektedir. Bu sanatlar arasında, son derece zengin ve çeşitli örneklerle sahip olan tekstil sanatı da yer almaktadır. Tekstil tıpkı bir sayfa gibi gerek kullanılan dokuma teknikleri ve lifler ile gerekse

kullanılan farklı renk ve motifler ile bu görsel dilin bir aktarım alanına dönüşmektedir (Peek & Yankah, 2004, 915). Öyle ki Afrika kökenli etkiler taşıyan moda ve giyim kültürleri, bağlı oldukları geleneğin bir temsilcisi olarak ele alınma niteliği taşımaktadır. Örneğin Afrika kökenli Amerikalı halkın geleneksel giyim kültürüne bakıldığında birbirinden renkli etnik desenler, yün ve pamuk kumaşlar görülmektedir. Geleneksel Afrika kumaşlarında ipliklerin kadınlar tarafından bükülerek elde edildiği ve kendilerine özgü basit dokuma yapılardan oluşturulduğu bununla birlikte atkı ve çözüde kullanılan renkler ile çeşitlilik sağlandığı gözlemlenmektedir. Çoğunlukla çözü şeritli dokumalardan olan bu kumaşların özgün atkı ve çözü kullanımları ile geleneksel desenler ve motifler ortaya çıkmıştır (Akt. Kuran, 2022, 197). Afrika'ya özgü geleneksel bir kumaş türü olan kente dokumaları ise bu noktada örnek gösterilebilecek bir nitelik taşımaktadır. Gana'nın geleneksel kumaşı olarak bilinen kente dokumaları nesilden nesile aktarılmış ve günümüze kadar kullanımını devam ettirmiştir. Afrika kültürünün öne çıkan zanaatlerinden biri olan kente, Asante halkının kültür tarihinde önemli bir yere sahiptir. Her kente onu giyen kişinin misyonunu, o andaki ruh halini ve sosyal statüsünü iletebilmelidir. Bu sebeple, kente üretimi ve kullanımını esnasında geleneksel olarak önemli olan isimlere ve dokuma desenlerine yer verilmektedir (Asamoah, 2021, 189). Dokuma yapıları, kullanılan renkler ve desenleri ile özgün karakterini korumayı başarmış kente dokumaları, Batı Afrika'nın en bilinen tekstil örneklerinden biri olarak günümüzde de varlığını sürdürmektedir.

Günümüzde kente kumaşı Asante kralı, Akan şefleri, yaşlı devlet adamları ve varlıklı Ganalılar tarafından törenlerde giyilmektedir. Asante bölgesine özgü geleneksel bir kumaş ve Asante geleneksel giysisi olarak kullanılmaktadır (Asamoah-Yaw & Safo-Kantanka, 2017, 25). Yetişkin bir erkek için bitmiş kente boyutu yaklaşık olarak 180cm x 360cm olmalıdır. Erkeklerin giydiği kente, bir omuz açık şekilde vücuda sarılır ve togo giyimine benzerdir. Kadınların giydiği kente ise daha küçük, etek ve üst olarak iki parçadan oluşmaktadır (Tyler, 2016, 10-13).

Kente, 17. yüzyıla kadar uzanan eski bir tarihe sahiptir. Gana'daki Asante (veya Ashanti) halkı arasında yaygın bir efsaneye göre, iki genç adamın, Ota Kraban ve arkadaşı Kwaku Ameyaw, bir örümceğin ağını nasıl ördüğünü gözlemleyerek dokuma sanatını öğrendiğine inanılmaktadır. Efsaneye göre bir gece avlanmak için ormana giden ikili ay ışığında parlayan bir örümcek ağına hayran kalırlar. İki arkadaş birkaç iyilik karşılığında Ananse adlı bir örümcekten bu eşsiz sanatı öğrenirler ve Asante bölgesinde bulunan kasabaları Bonwire'ye geri dönerler. Bu keşifleri ise kısa sürede duyulur ve Asante krallığının ilk hükümdarı olan Asantehene Osei Tutu'ya bildirilir. Hükümdar bu özel kumaşı özel günlerde kullanılan bir kraliyet kumaşı olarak benimser ve böylece kente dokumalarının temelleri atılarak yıllar içinde Bonwire önde gelen kente dokuma merkezi haline gelir (Akt. Amissah, 2022, 2).

Kentenin günümüze kadar bozulmadan aktarılması Asante'lerin maddi ve maddi olmayan kültürlerine bazı kısıtlamalar ve yasaklar getirmiş olmaları ile sağlanmıştır. Bu kısıtlamalar ve yasaklar dokumanın kutsallığı, aletleri, teçhizatı ve kumaşın kendini korumak ve devamlılığını sağlamak için oluşturulmuştur. 1998 yılına kadar dokuma erkeklere özgü kabul edilmiş ve kadınların dokuma yapması yasaklanmıştır. Kadınlar dokumadan olabildiğince uzaklaştırılmıştır. Kadınların dokumaya müdahalesinin kısırlık getireceğine, menstruasyon dönemindeki bir kadının kıyafetin kutsallığını kirleteceğine dair korku aşılanmıştır. Bunun gibi kısıtlamalar ve yasaklar ile uzun yıllar kentenin özgün yapısı ve geleneksel özelliklerinin korunması sağlanmaya çalışılmıştır (Asamoah, 2021, 192). 1998 yılı sonrasında toplumsal cinsiyet rollerinin tartışılmaya başladığı bir süreçte kadınlar da bu harekete dahil olarak dokuma süreçlerine katılmaya başlamışlardır (Bergen, 1998).

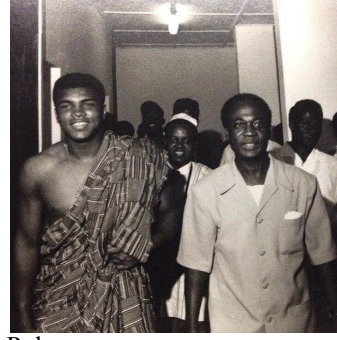
Kente, günümüzde hala çoğunlukla erkek dokumacılar tarafından dar bir tezgâhta üretilen dokuma kumaştır. Dar dokumalar olan kentelerden giysi oluşturabilmek için şerit halindeki kenteler birbirine dikilerek büyük bir kumaş parçası haline getirilmektedir. Gana'ya özgü yerel bir dokuma türü olmakla birlikte bölgelere göre farklılıklar göstermiştir. Örneğin, Asante bölgesinin yönetimi altında bulunan Ewe bölgesinde de kente kullanımına rastlanmaktadır. Asante kentesi Gana'da Asante bölgesinde, Ewe kentesi Togo ve Gana'da Ewe bölgesinde üretilmektedir. Asante kentesinde çoğunlukla altın rengi, sarı, turuncu, mavi ve kırmızı gibi renkler kullanılmaktadır.

Kullanılan renkler yoğun ve parlaktır. Ewe kentesinde kahverengi, yeşil, mavi, kırmızı, turuncu ve mor renkleri kullanılmaktadır. Ewe kentesi ipekten yapılırken, Asante kentesi bir zamanlar ipekten yapılırken artık pamuktan yapılmaktadır (Tyler, 2016, 8). Ayrıca, Asante kenteleri çoğunlukla geometrik desenlerden oluşurken, Ewe kentelerinin daha çok figüratif motifler ile oluşturulduğunu gözlemek mümkündür (Mack & Picton, 1979, 126). Gana kültüründe giyilen kentelerin boyu, ipliklerin çeşitleri, renk seçimleri desenlerin karmaşıklığı ve işçilik detayları birer statü göstergesidir. Kullanılan renkler ve desenler ile bir araya getiriliş şekilleri çeşitli anlamları sembolize etmektedir. Kentelere verilen isimler sembolik olarak önemli bir yere sahiptir. Her desenin bir ismi vardır. İsimlerin birçoğu atasözleridir ve bir kentinin ne zaman ve nerede giyileceğini belirleyebilmek için bu isimlerin anlamlarını bilmek gerekmektedir. Örneğin, "sika fre mogya" isminin karşılığı "zenginlik insanları yakınlaştırır", "awerekyekyere, yefa no nipa ho" isminin karşılığı ise "teselli ancak bir insandan alınabilir" anlamına gelmektedir. Atasözlerinden oluşan isimleri taşıyan kenteler, taşıdıkları anlamları nedeniyle giyildikleri yere göre dikkatle seçilmesi gerekmektedir. Çünkü kumaşın ismi, giyen kişi ile karşısındaki kişiler arasında sembolik olarak iletişim halindedir. Kentelere verilen diğer isimler ise Asante halkının tarihindeki önemli zamanları, keşifleri ve kişilikleri işaret etmektedir (Asamoah, 2021, 189-190).

Kenteyi oluşturan renkler de sembolik olarak farklı anlamlar ifade etmektedir. Renkler, ritüel törenlerine katılan insanları ayırt etme ve ritüelde canlandırılan rolleri tanımlamakta yardımcı olmaktadır. Şef veya yaşlılar kederli bir durumu ifade etmek için siyah, kırmızı veya diğer koyu renkleri; Asante kralı veya şefi devletin zenginliğini simgelemek için sarı rengi; geleneksel liderler tarafından festivaller ve zafer kutlamalarında beyaz rengi; savaş zamanı, kıtlık ve salgın hastalıklarda geleneksel hükümdarlar tarafından kahverengi kente giyilmektedir. Asante kültüründe renkler içinde bulunulan bir olaya, duyguya veya duruma göndermede bulunan sessiz bir iletişim biçimi olarak kullanılmıştır (Boateng, 2014; Asamoah, 2021, 190).

3. Bir Kültürel Aktarım Aracı Olarak Kente Dokumaları

Afrika kıtasının batısında yer alan Gana, ülke sınırları içinde kalan zengin maden yatakları ve Atlas okyanusuna olan kıyıları sebebiyle "golden coast /altın sahil" olarak adlandırılmıştır. Uzun yıllar Birleşik Krallık kolonisi olan Gana, 6 Mart 1957 yılında bağımsızlığını ilan ederek Afrika kıtasının bağımsızlığını ilan eden ilk ülkesi olmuştur (Condra, 2012, 217). Gana'nın bağımsızlığı ile birlikte uluslararası olarak tanınması söz konusu olmuş ve ülkenin kültürel birçok değerinin de tanınırlığı artmıştır. 1957 yılında Gana'nın ilk Cumhurbaşkanı Kwame Nkrumah, kenteyi ulusal gururunun görsel sembolü olarak kabul etmiştir. Öyle ki kente, sadece yerel bir giysi olmanın da ötesinde Gana pullarında kullanılan kültürel bir öge haline gelmiştir (Görsel 1). Nkrumah, ABD başkanı Eisenhower dahil olmak üzere birçok üst düzey siyasi yetkililer ile görüşürken kente giyerek, uluslararası platformda Gana'nın yerel değerlerinden biri olan kenteyi tanıtmıştır (Görsel 2). Dönemin dünyaca ünlü Afrika kökenli boksörü Muhammed Ali'nin kente giyerek Nkrumah ile aynı karede yer aldığı görüntüler, birçok Afrika kökenli Amerikalının yerel mirasları olan kenteyi benimsemesine ve kente giyiminin yaygınlaşmasına sebep olmuştur (Görsel 3) (O'Brien, 2014, 5-6). İlerleyen süreçlerde uluslararası pek çok platformda kente dokumalarının izlerini görmek mümkün olmuştur. Kraliçe Elizabeth'in 1961 yılındaki Gana ziyaretinde Nkrumah tarafından geleneksel kente giysilerinin tercih edilmesinden (Görsel 4), 1998 yılında Amerika Başkanı Clinton'un Afrika ziyaretinde geleneksel kente giysiler ile görüntülenmesine kadar pek çok örnek bulunmaktadır (Görsel 5).

Görsel 1 (Solda). Kente Görselli Gana Pulu.

Görsel 2 (Ortada). Nkrumah and Eisenhower, 1958, Washington.

Görsel 3 (Sağda). Nkrumah and Muhammed Ali, 1964, Gana.

Görsel 4 (Solda). Queen Elizabeth II ve Nkrumah, 1961, Gana.

Görsel 5 (Sağda). Clinton'ların Accra Bağımsızlık Meydanında Kenteler ile Görüntüleri, 1998, Gana.

Tarihsel kökenlerine bakıldığında 1920'lerde New York'ta başlayan ve etkisini 1940'lı yıllara kadar devam ettiren Harlem Rönesansı Hareketi'nin Afrika kökenli Amerikalılar için kendi kimliklerini ve kültürel değerlerini koruma ve haklarını savunma adına atılan bir adım ve önemli bir hareket olduğu altını çizmek gerekmektedir. Müzik, edebiyat, görsel sanatlar gibi pek çok alanda üretimin doruğa ulaştığı önemli bir zaman dilimini kapsayan bu hareket Afrika kökenli Amerikalılar için varoluşları ve kendilerini temsil edebilmeleri açısından önem taşımaktadır. Kendini temsil ve ifade etme yöntemlerinden biri olarak da giyim kültürü ve alışkanlıkları bu noktada önem arz etmektedir. Kuran'ın da bahsettiği üzere giyim söylemleri toplumsal gerilimleri değişik yönleri ile ifade ederken halkın direniş biçimi ve protesto şekli olarak da yorumlanabilir (2022, 192). Kente kumaşı bu noktada evrensel olarak Afrika kökenli topluluklar arasındaki dayanışmanın 'fiili' bir sembolü haline gelmiştir (Asamoah-Yaw & Safo-Kantanka, 2017, 141).

90'ların ilk kadın solo rapçisi Queen Latifah'ın 1981 yılında yayınlanan "Ladies First" video klibi hem feminist duruşuna hem de etnik kökenine dair izler taşımaktadır (Görsel 6) (Roberts, 1994). Video klipteki kostüm seçimleri incelendiğinde döneminin güncel giysileri üzerinde kullanılan kente detayları göze çarpmaktadır.

Aynı şekilde, sinemada da benzer örneklerle rastlamak mümkündür. 1988 yapımı, Spike Lee tarafından yazılan ve yönetilen komedi müzikal film "School Daze"nin Ruth. E. Carter tarafından tasarlanan kostümlerinde kente detaylarına rastlamak mümkündür. Sınıf ve ırk ayrımlarından bahseden filmin altı çizilen sahnelerinden biri olan "Wake up/Uyan" sahnesinde karakterin kente detaylar içeren bir üniforma ceket giydiği gözlemlenmektedir (Görsel 7) (Thomas, 1994). Son dönem Hollywood sinemasında ise kostümleri yine Ruth E. Carter imzalı "Black Panther" filminde fantastik karakterlerin giysilerinde kente detaylarının bulunduğu görülmektedir (Görsel 8). Carter, 2019 yılında Black Panther filmiyle en iyi kostüm tasarımı ödülüne layık görülmüştür.

Görsel 6 (Solda). “Ladies First” İsimli Video Klipte Queen Latifah’ın Taktığı Kente.

Görsel 7 (Ortada). School Daze Filmindenn Görüntü, 1988.

Görsel 8 (Sağda). Black Panther Filminden Görüntü, 2018.

Müzik ve Sinemanın yanı sıra kente dokumalarının Gana kökenli çağdaş sanatçılara da ilham verdiği örnekler mevcuttur. El Anatsui’nin Afrika tekstilleri ve kentelerden ilham alarak oluşturduğu eserleri ilgi çekici örnekler arasındadır. Sanatçının 2002 yılında metal folyolar ile yaptığı “Woman’s Cloth” adlı British Museum’da sergilenen çalışmasında bu etkiler göze çarpmaktadır (Görsel 9) (Spring, 2012, 22). Bir diğer örnek teşkil eden sanatçı ise “Kente Sculpture” çalışmaları ile Serge Attukwei Clottey’dir (Görsel 10). Sanatçı çalışmalarında kendi geliştirdiği bir kavram olan “Afrogallonism” ile çevresel ve sosyal adalet kavramlarının altını çizmiştir. Atıkların göçü ile Gana’da biriken atık sarı galonları kullanarak kente dokumalarının bir araya getiriliş şekillerinden ilham aldığı ya da kente kumaşlarını yerleştirmelerinde kullandığı eserleri alanında öncü nitelik taşımaktadır.

Görsel 9 (Solda). El Anatsui, Woman’s Cloth, 2002 (Spring, 2012, 23).

Görsel 10 (Ortada ve Sağda). Serge Attukwei Clottey, Kente Sculpture, 2015.

Zaman içinde sadece Ganahlılar için önem arz etmenin de ötesinde tüm Afrika kökenli Amerikalıların bir temsil ögesi haline gelen kente, başarı göstergesi olarak mezuniyet törenlerinde mezuniyet şallarında kullanılarak, geleneksel tekstillerin ve yerel kültürel öğelerin temsil potansiyelinin ve kültürel aktarımdaki rolünün önemli örneklerinden biri olmuştur (Görsel 11). Bununla birlikte dünyaca ünlü markaların tematik koleksiyonlarında da yer almaya başlayan kenteler, gün geçtikçe yaygınlaşmıştır. “Afro-Amerikan Ayı” olarak da bilinen Siyah Tarih Ayı kapsamında tematik olarak, kente desenlerinden esinlenerek tasarlanmış Nike spor ayakkabı serisi bu kapsamda ilgi çekici örneklerden biri olarak gösterilebilir (Görsel 12). Bir diğer örnek ise Louis Vuitton markasının 2021-2022 sonbahar kış erkek koleksiyonudur. Markanın koleksiyonda orijinal kente dokumalar kullanmasındaki amaç; büyüyen tekstil ve giyim sektöründe rekabette zorlanan yerel zanaatlara dikkat çekerek, taklit ve ucuz üretimlerin gelenekten gelen orijinal üretimlerin önüne geçmesini engellemektir. Afrika tekstillerinden kente dokumaları bu bağlamda marka tarafından desteklenmiş ve tanınırlığını artırmak adına koleksiyonda kullanılmıştır (Görsel 13). Koleksiyonu ilginç kılan bir diğer detay ise aktivist bir tavır sergileyen şair Amanda Gorman tarafından Vogue Mayıs 2021 sayısı kapağında giyilmiş

olmasıdır. Derginin ilk Afrika kökenli sanat yönetmeni Virgil Abloh'un elinden çıkan kıyafetle poz veren Gorman, Vogue kapağında yer alan ilk şair olmuştur (Görsel 14) (Vettorello, 2021).

Görsel 11 (Solda). Howard Üniversitesi Mezunlarının Cüppelerine Taktıkları Kente Kuşaklar.

Görsel 12 (Sağda). Kente Desenleri ile Tasarlanmış Nike Spor Ayakkabı.

Görsel 13 (Solda ve Ortada). Louis Vuitton, Erkek A/W 2021-2022 Koleksiyonu.

Görsel 14 (Sağda). Amanda Gorman'ın Kente ile Vogue Kapağına Verdiği Poz, 2021.

Kente dokumalarının kültürel bir aktarım ve temsil aracı olmanın yanı sıra yakın geçmişte politik anlamda da bir temsil ögesi haline geldiğini söylemek mümkündür. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde Afrika kökenli vatandaşlara dair yaşanan haksızlıklar, usulsüzlükler ya da şiddeti protesto etmek amacıyla Afrika halklarını temsilen kullanıldığı durumlar söz konusu olmuştur. 2020 yılında Afrika kökenli Amerikalı George Floyd'un beyaz bir subay tarafından öldürülmesi üzerine ülke çapında çeşitli protestolar yapılmıştır. Bunlardan biri demokratların Floyd için saygı duruşu olmuştur. Demokratlar saygı duruşu esnasında Floyd'u anmak ve Afrika kökenli vatandaşlarını onurlandırmak amacıyla kente kumaşından yapılmış şallar takmışlardır (Görsel 15). Yaşanan bir diğer olay ise 2018 yılında Başkan Trump'ın Afrika ülkeleri hakkında yaptığı aşağılayıcı ve ırkçı yorum sonrasında yaşanan protestolardır. Trump'ın bu sözlerinden sonra yapılan protestoları kongre üyeleri de dahil olarak oturumlara Afrika halklarını temsil eden kente kumaşından şal, papyon, kravat gibi aksesuarlar ile katılmışlardır (Görsel 16).

Görsel 15 (Solda ve Ortada). Demokratların George Floyd için Kenteler ile Saygı Duruşu.

Görsel 16 (Sağda). Kongre Üyeleri Tarafından Protesto Amaçlı Kullanılan Kenteler.

Böylelikle Gana'ya özgü yerel bir dokuma olan kentenin, tarihsel süreci içerisinde Gana kültüründe sembolize ettiği anlamlar ve görsel bir kültür ögesi olarak küresel boyutta taşıdığı ifadeler ile birlikte günümüzde sosyal ve politik açıdan da bir temsil gücü kazandığı anlaşılmaktadır.

4. Sonuç

Farklı coğrafyalarda ve farklı toplumlarda kullanılan gerek yapıları gerekse kullanım şekilleri ile ait oldukları kültürlerin bir parçasını oluşturan tekstiller, kültürel bir aktarım aracı olarak önem arz etmektedir. Kullanılan renkler, motifler ve bir araya getiriliş biçimleri ile ait oldukları kültürün birer sembolü haline gelmiş ve nesilden nesile aktararak çok çeşitli anlamları da beraberinde taşımışlardır. Bununla birlikte temsil ettikleri kültürel değerler ile uluslararası bağlamda da o kültüre ait toplulukları temsil gücüne sahiptirler. Bu temsil gücü kuvvetli bir görsel anlatım potansiyeli taşımaktadır. İnsanlık tarihi kadar eski olan dokumalar ise bu süreçte üstlendiği rol ile dikkat çekmektedir. Buldukları coğrafyalar ve ait oldukları toplulukların kültürel mirası haline gelen yerel dokumalar hem nesilden nesile bir kültürel aktarım aracı olmuş hem de ait oldukları kültürü temsil gücüne sahip yerel değerler haline gelmişlerdir.

Bu çerçeveden bakıldığında kente dokumaları Gana'ya özgü yerel bir dokuma olmasıyla birlikte Afrika kültürünü temsil etmesi ile başta gelen örneklerden biridir. Gerek Afrika'nın önde gelenleri gerekse Afrika'nın siyasetleri tarafından tanıtılan ve önemine vurgu yapılan Kente dokumaları, sahip olduğu yerel değerleri bakımından günümüzde birçok anlama vurgu yapacak nitelikte kullanım alanları bulmuştur. Bu bakımdan uluslararası platformda giysiden aksesuara, mimariden sanata ve siyasete kadar farklı alanlarda Afrika yerlileri dışında kişilerce de kullanılmıştır. Gerek sergileme amaçlı gerekse aktivist ve protesto amaçlı kullanım imkânı bulmuştur. Bu bağlamda, kente aynı kültürden gelen insanların bir dayanışma sembolü haline geldiği gibi farklı kültürden insanların da görüş ve düşüncelerini aktarmak amacıyla kullandıkları görsel bir araç olmuştur.

Kaynakça

Amissah, E. K. (2022). Socio-cultural significance of Bonwire kente and Daboya Benchibi. *International Journal of African Society, Cultures and Traditions*, 10(1), 1-10.

Asamoah-Yaw, E., & Safo-Kantanka, O. B. (2017). *Kente cloth: History and culture*. Xlibris Corporation.

Asamoah, F. N. (2021). An indigenous innovative touch: The significance of the kente cloth in Asante culture. *In The Asante World* (pp. 188-200). Routledge.

Bergen, M. E. (1998). *Kente cloth weaving among the Asante in Ghana: A West African example of gender and role change resistance* (Master of Arts, University of Alberta).

Boateng, B. (2014). Adinkra and Kente cloth in history, law, and life. Textile Society of America Symposium Proceedings, Los Angeles, Amerika.

Condra, J. (Ed.). (2013). *Encyclopedia of national dress: Traditional clothing around the world [2 Volumes]*. Abc-Clio.

Dölen, E. (1992). *Tekstil tarihi: dünyada ve Türkiye'de tekstil teknolojisinin ve sanayiinin tarihsel gelişimi (Vol. 92)*. Marmara Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi.

Gürcüm, B. H., & Öztürk, Ö. (2020). Tekstil ve moda tasarımında gelenekselin yaşatılması. *Folklor Akademi Dergisi*, 3(4), 244-26.

Kalebek, N. A., & Sayar, S. (2020). Zeugma kültürel miras öğeleri ile geleneksel kutnu kumaşının giysi tasarımında kullanılması. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 67 (2020 Mart): s. 507–514. doi: 10.7816/idil-09-67-09.

Kuran, F. (2022). Moda olgusu ile Harlem rönesansı dönemindeki Afro-Amerikan kadınların giyim kültürleri üzerine inceleme. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 5(9), 190-214.

Mack, J., & Picton, J. (1979). *African textiles: looms, weavings and design*. British Museum Publications.

O'Brien, L. (2014). Why do you dress me in borrowed robes? The role of kente cloth at skidmore college. *Art History Honors Projects*. 11.

Peek, P. M., & Yankah, K. (2004). *African folklore: An encyclopedia*. Routledge.

Roberts, R. (1994). " Ladies first": Queen Latifah's Afrocentric feminist music video. *African American Review*, 28(2), 245-257.

Spring, C. (2012). *African textiles today*. Smithsonian Institution.

Thomas, M. (1994). Linguistic variation in Spike Lee's School Daze. *College English*, 56(8), 911-927.

Tyler, M. S. (2016). *Meanings of kente cloth among self-described American and Caribbean students of African descent* (Doctoral dissertation, University of Georgia).

Vettorello, P. A. (2021). Louis Vuitton and African textiles: The case of kente. <https://www.pierreantoinev.com/kenteandlouisvuitton>

Yanar, A., & Arin, K. (2021). Karacakılavuz dokumalarının coğrafi işaret ve kültürel miras bağlamında değerlendirilmesi ve belgeleme çalışması. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 4(8), 179-198.

Görsel Kaynakça

Görsel 1: <https://tr.pinterest.com/pin/835136324624269985/> (Erişim Tarihi: 29.08.2022)

Görsel 2: <https://www.contemporary-african-art.com/kente-cloth.html> (Erişim Tarihi: 23.08.2022)

Görsel 3: <https://cdn.ghanaweb.com/imagelib/pics/507/50796961.jpg> (Erişim Tarihi: 23.08.2022)

Görsel 4: <https://royalwatcherblog.com/2017/11/10/queen-ghana-1961/> (Erişim Tarihi: 10.10.2022)

Görsel 5: <https://prologue.blogs.archives.gov/2017/03/13/what-a-moment-in-time/> (Erişim Tarihi: 23.08.2022)

Görsel 6: https://www.facebook.com/HipHoPhotoMuseum/photos/a.2209779412497769/2216614198480957/?type=3&is_lookaside=1 (Erişim Tarihi: 24.08.2022)

Görsel 7: <https://www.vulture.com/article/laurence-fishburne-in-conversation.html> (Erişim Tarihi: 25.09.2022)

Görsel 8: https://www.allthingsankara.com/wp-content/uploads/2020/08/img_5948-832x1024.jpg (Erişim Tarihi: 25.09.2022)

Görsel 10: <https://www.artskop.com/artist/serge-attukwei-clottey-96> (Erişim Tarihi: 23.08.2022)

https://draftiesa.files.wordpress.com/2016/02/tumblr_o2yaqgr4nt1t01bb2o1_12801.jpg?w=346&h=519 (Erişim Tarihi: 23.08.2022)

Görsel 11: https://www.dailykos.com/stories/2016/6/5/1532244/-Power-pride-and-kente-cloth_(Erişim Tarihi: 24.08.2022)

Görsel 12: <https://fashionandrace.org/database/sporting-kente-cloth/>(Erişim Tarihi: 24.08.2022)

Görsel 13: https://www.originalmagazine.uk/louis-vuitton_(Erişim Tarihi: 24.08.2022) https://ichef.bbci.co.uk/news/976/cpsprodpb/DD77/production/_117659665_lv1.jpg(Erişim Tarihi: 24.08.2022)

Görsel 14: https://braperucci.africa/wp-content/uploads/2021/04/Kente-Amanda-Gorman.jpg_(Erişim Tarihi: 24.08.2022)

Görsel 15: <https://imageio.forbes.com/specials-images/imageserve/782dad788e4144aea49e4a4a352b4c95/0x0.jpg?format=jpg&crop=4857,2733,x0,y0,safe&width=1200>(Erişim Tarihi: 25.08.2022) https://dynaimage.cdn.cnn.com/cnn/c_fill,g_auto,w_1200,h_675,ar_16:9/https%3A%2F%2Fcdn.cnn.com%2Fcdnnext%2Fdam%2Fassets%2F200608142551-01-house-democrats-kneel-0608.jpg (Erişim Tarihi: 25.08.2022)

Görsel 16: https://media.vanityfair.com/photos/5a713bac202075669b8fb56a/master/w_2560%2Cc_limit/trump=state-of-the-union-congressional-black-caucus.jpg (Erişim Tarihi: 25.08.2022)